

Ahmet Han, iş dünyası ve uluslararası ilişkiler hakkında konuşacak. Kendisi Kadir Has Üniversitesi'nde öğretim üyesi, fakat bunun yanı sıra Türkiye İhracatçılar Meclisi'ne de dış politika konularında danışmanlık yapıyor. Dolayısıyla, iş dünyasının da içinde. Buyrun sayın Han.

İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler

Ahmet K. HAN*: İstanbul Üniversitesi'nde 1991 yılında başladım akademik kariyerime ve 1995-96 yıllarının sonuna kadar da orada devam ettim. Sonra beş yıl ara verdim ve bu beş yıl içinde özel sektördeki bazı firmalarda yöneticilik yapmak suretiyle yaşamımı sürdürdüm, fakat bu dönem içinde de akademiya ile bağlarımı koparmamaya gayret ettim, dışarıdan yarı zamanlı olarak dersler verdim ve bunu bu beş yılın önemli bölümünde yaptım. 2001 yılında tam zamanlı öğretim üyesi olarak İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne geçerek tekrar akademik yaşama döndüm. Bir iki yıl sonra da Türkiye İhracatçılar Meclisi'nde danışman olmak suretiyle bir başka boyutta özel sektör ve akademiya ilişkisini yaşamak ve gözlemlemek imkanım oldu. Sevgili Mustafa Aydın size "İş Dünyası ve Uluslararası İlişkiler" başlıklı bir konuşma yapmamı istediği zaman benden ne beklediğini bir cümleyle ifade etti: "İş alemi bizden ne istiyor?" diye sordu. İtiraf etmek gerekirse ben her Türk'ün içinde az ya da çok bir kişiselleştirme aslanının yattığını düşünürüm. Bize bir şey söylendiğinde, biz eleştiriliyormuş gibi hissederiz. Benden istediği şey bir bakıma, içe dönme ve kendini değerlendirmeydi. Sonra sabahleyin Çağrı'nın ifade ettiği kendimizi eleştirmeden konuşamayız türü bir yaklaşımla oturup şimdi size sunacağım metni hazırladım.

Büyük resme bakıldığı zaman, özel sektör ve Uluslararası İlişkiler akademisyenleri arasındaki dikkatimizi çeken ilişkinin yoğunlaşmasının özellikle 90'lar sonrasında küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla gündeme geldiğini ve aslında dünya çapında da bu tartışmanın aslında o 10 yıl içinde başladığını görüyoruz. 1998 yılında Lancaster Üniversitesi'nde bir çalışma yapılmış ve özel sektörün uluslararası ilişkilerle ve ülkelerin diplomasileri ile ilgilenmesi, buna mukabil dışişleri bakanlıklarının da özel sektörü dış politika yapım sürecine dahil etme kaygısının küresel düzlemde paylaşılan bir eğilim olduğunu, dünyanın çeşitli yerlerinde paylaşılan bir eğilim olduğunu tespit etmiş ve bunu yazmışlar. Bu eğilimin ülkemizde de geçerli olduğunu, başbakanlık

* Yrd. Doç. Dr., Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve Türkiye İhracatçılar Meclisi Danışmanı.

r hakkında konuşacak.
resi, fakat bunun yanı
ka konularında danış-
de. Buyrun sayın Han.

1991 yılında başladım
nuna kadar da orada
bu beş yıl içinde özel
ak suretiyle yaşamımı
ademiya ile bağlarımı
zamanlı olarak dersler
de yaptım. 2001 yılında
Üniversitesi'ne geçerek
nra da Türkiye İhracat-
bir başka boyutta özel
emlemek imkanım oldu.
lararası İlişkiler" başlıklı
den ne beklediğini bir
yor?" diye sordu. İtiraf
da çok bir kişiselleştirme
şey söylendiğinde, biz
diği şey bir bakıma, içe
bahleyin Çağrı'nın ifade
rü bir yaklaşımla oturup

ve Uluslararası İlişkiler
ilişkinin yoğunlaşması-
sürecinin hızlanmasıyla
da bu tartışmanın aslında
ında Lancaster Üniversi-
uluslararası ilişkilerle ve
ukabil dışişleri bakanlık-
ecine dahil etme kaygısı-
duğunu, dünyanın çeşitli
tespit etmiş ve bunu
i olduğunu, başbakanlık

kiler Bölümü Öğretim Üyesi ve

başdanışmanı, bir akademisyen, Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun Türk İhracatçılar Meclisi yayın organı *Turkish Time* dergisine Nisan-Mayıs sayısı için verdiği bir demeçte kullandığı şu sözlerden anlaşılıyor: Özel sektör önemli, lider şirketler dış politikamızın ve stratejik vizyonumuzun öncüleridir.

Genel eğilimleri kısaca verdikten sonra, onların üzerine oturan manzarayı göstermek gerekiyor. Gerek fiili yönetici gerek danışman olarak edindiğim tecrübelerden sonra "İş alemi bizden ne istiyor?" sorusuna temelde üç başlık altında cevap verebiliriz. Bir, bilgimizi istiyorlar. İki, ilişki yönetimimizi istiyorlar. Üç, prestij için bizi istiyorlar.

Birtakım kavramları akademik ortamlarda rahatsızlık yarattığını bilerek kullanacağım. Akademisyen iş dünyasında bir çalışandır. Danışman olarak çalışmanız karşılığında sizden beklenen de bir artı değer üretmeniz. Bunun haricinde bir şey değil, bu artı değeri ne noktada üretmeniz beklediği de zaten bu konuşmanın çerçevesini oluşturuyor. Biraz önce bahsettiğim üç cevaba bir dördüncüyü de eklemek mümkün belki. Aydın, işadamına dönüşmüş aydın, elindeki güçle etrafında bir grup yaratma isteği içinde olabiliyor. Bazen kimi işadamları, hepsi değil, çünkü herhangi bir işadamlarının genelde ne kaynağı ne parası vardır, işadamlarının büyükçe bir bölümü de herhangi bir işadamı kategorisindedirler, fakat kimi hakikaten bu işlerle ilgilenmekten hoşlanan işadamları, birilerini alıyorlar, onları bilgi olarak besliyorlar herşeyden evvel, işte proje üretmek zorundasınız ve bu projeyi ürettiğinizde o kaynağı buluyorsunuz. Demin tabir ettiğim bir ilişkiden de, aslında üç başlık altında ifade ettiğim ilişkiden, tamamını o kaynağın tamamının size yaratılması gibi bir lüksle karşı karşıyasınız. Ama, bu çok rastlanır bir durum değil, mamafih yok bir durum da değil.

Tek tek başlıklara geçmeden ikinci bir konuya daha dikkat çekmek istiyorum. Kim bu Uluslararası İlişkiler akademisyeninin emeğine, ürettiği bilgiye ihtiyaç duyan işadamı? Öyle her işadamı değil bu. Bir, sahip olduğu ya da kontrol ettiği firmanın cirosunun anlamlı bir yüzdesinin, bu yüzde 15'in üstü demek, doğrudan ithalat veya ihracatla bağlantılı olması gerekiyor. Eğer işinin böyle bir boyutu yoksa, pek de ilgilenmez doğrusu o tür bir danışmanlık almakla. İkincisi, firmanın kurumsallaşmanın belli bir aşamasında olması veya aile işletmesinin yapısını değiştirmek konusunda içselleştirilmiş bir kararlılığının bulunması gerekiyor. Küçük bir aile işletmesi olarak yaşamını sürdürmeye karar vermiş bir firmadan bu tür bir talep gelmesini beklemenize imkan yok. Bu talep gelebilir ve karşılığını da bulabilir, ama bu

dönüşsüz bir yol değil, bir yerde bu işadamları vazgeçebilir bu tür bir hizmeti almaktan. Reklamları kesiyorlar krizlerde, belki ondan evvel bilgi alım kanallarını ortadan kaldırırlar. Bunu da anlamak, bilmek lazım, ama kurumsallaşma önemli bir parametre. Üçüncüsü, şirket içi hiyerarşinin dışından, nesnel eleştiri alma ihtiyacı ve bunun farkında olunması. Grup düşüncesini kırmak gereksinimi ya da bunun baskısı. Dikkatinizi çekmek isterim ki, sözkonusu işadamlarının eğitim düzeyini saymadım bu faktörlerin içerisinde. Çünkü, bu konuyla hiç alakalı değil. Herhangi bir eğitim düzeyinde olabilir, hatta hiç dil bilmiyor olabilir. Bu tür bir talebin ortaya çıkması yukarıdaki şartlardan herhangi birinin ya da kombinasyonunun karşılanması durumunda çok daha olasıdır. Çünkü, kendisini o ortamlarda temsil edecek veya daha komplike bilgi üretecek bir kaynağa ihtiyaç duyabilir. Dolayısıyla, eğitim düzeyi bir belirleyici değil. Ancak, etkili olduğu vakalar da yok değil. Buradan TOBB ve benim danışmanlığını yaptığım Türk İhracatçıları Meclisi açısından bu talebin ne tür bir nedensellik çerçevesinde şekillendiğini de irdelemek isterim.

Bir, toplumsal prestij ve imaj. İki, bu tür kuruluşların ilişkilerinin çok yönlü ve girift yapısı. Üç, toplumsal sorumluluk sahipliği veya bu imajın verilmesi. Dört, sorumluluk alanlarının kendilerini muhatap kıldığı kurum ve kuruluşlarla ilişki süreçlerini zenginleştirme isteği ve kimi zaman onlarla aynı profesyonel dili konuşmak mecburiyeti. Çünkü, o kuruluşların da danışmanları var ve işadamlarımız bazı durumlarda ciddi sıkıntı içine düştüklerinin farkına varıyorlar ve bu ihtiyacı gidermek için profesyonel yardım alıyorlar. Burada işadamlarının rasyonel seçimler yaptığını düşünüyorum. Hiç kimse gidip Ankara Üniversitesi'nin bir tıp profesörüne gel benim şu problemimi hallet demiyor, Uluslararası İlişkiler alanında çalışan birilerini aramaya başlıyorlar. Özellikle, başkanlar ve yönetim kurulları düzeyinde gelişen olaylar karşısında hızlı reaksiyon gösterme sorunu, bilgi havuzuna sahip olma gereksinimleri var. İşte bu nedenlerle iş dünyası akademisyenlere ihtiyaç duyuyor.

Bu çerçeveyi çizdikten sonra, yukarıda ana başlıklar olarak sıraladığım o üç başlığın nasıl şekillendiğine gelmek istiyorum. Birinci, bilgi ihtiyacı. İşadamları, Ersin Hoca'nın belirttiği *client* niteliği ile Uluslararası İlişkiler akademisyeninin bilgisine ihtiyaç duyabilir. Zira küreselleşme uluslararası boyutu olmayan bir iş sahası bırakmamaktadır. Pazara, işgücüne, teknolojiye, sermaye ve hammaddeye ilişkin süreçlerin tamamı küresel bir nitelik kazanmış durumdadır. Genel anlamda Uluslararası İlişkiler akademisyenlerini çatışma, barış, dış politika ve sınır aşan siyaset alanlarıyla ilgilenen bir bilim alanında çalışan kimseler olarak gördüğümüzde bu konuları ilgilendiren süreçlere

zgeçebilir bu tür bir
e, belki ondan evvel
ı da anlamak, bilmek
. Üçüncüsü, şirket içi
cı ve bunun farkında
ya da bunun baskısı.
nının eğitim düzeyini
ı konuyla hiç alakalı
hatta hiç dil bilmiyor
vukarıdaki şartlardan
nması durumunda çok
nsil edecek veya daha
duyabilir. Dolayısıyla,
olduğu vakalar da yok
yaptığım Türk İhracat-
densellik çerçevesinde

uşların ilişkilerinin çok
luk sahipliği veya bu
n kendilerini muhatap
zenginleştirme isteği ve
onuşmak mecburiyeti.
ve işadamlarımız bazı
arkına varıyorlar ve bu
rlar. Burada işadamların
iç kimse gidip Ankara
n şu problemimi hallet
şan birilerini aramaya
ulları düzeyinde gelişen
sorunu, bilgi havuzuna
rle iş dünyası akademis-

başlıklar olarak sıraladı-
istiyorum. Birinci, bilgi
nt niteliği ile Uluslararası
abilir. Zira küreselleşme
arakmamaktadır. Pazara,
ddeye ilişkin süreçlerin
mdadır. Genel anlamda
na, barış, dış politika ve
bilim alanında çalışan
arı ilgilendiren süreçlere

ilişkin bilgiyi de analiz etme yeteneğinde olduklarını varsaymak
durumundayız. Bu bakımdan, işadamı sözkonusu süreçlerin tamamına
ilişkin küresel ve disiplinlerarası bir vizyona, siyasal riskleri tartabilecek,
en azından bunlara ilişkin karar alma süreçlerinin yapılandırılmasında
çatı teşkil edebilecek bir bilgiye, kültürlerarası ilişkilerde tecrübeye ihti-
yaç duyuyor. Uluslararası İlişkiler akademisyenleri olduğumuz için ge-
nellikle çokkültürlü ortamlarda rahat hareket ettiğimiz düşünüldü-
ğünden bu tecrübeye ihtiyaçları olacaktır. Aynı zamanda ikili ve çok bo-
yutlu uluslararası temaslarda güçlü bir temsil yeteneğine de atıfta bulu-
nuyor. Yani, sadece bilgiyi getirmeniz değil, aynı zamanda işadamları-
yla masaya oturduğunuz zaman karşınızdaki grupla akademik ün-
vanınızın da verdiği prestij ile ve onları tanımanızın getirdiği bilgi bi-
rikimi ile etkin ilişki kurmanız artı değer olarak değerlendirilebilir.

Son olarak da nesnel, şirket hiyerarşisi dışında yapılan bilgi temelli
analize ihtiyaç duyuluyor. İki genel müdürü varmış gibi çalışmaktan
kurtarıyor akademisyeni bu manada çalıştırma. Bu ihtiyaçlar bilgi
temelli ilişki kuruyor. İkincisi, iş yönetimi. Bu kategori biraz sallantılı
olan kategori. Burada işadamların Uluslararası İlişkiler akademisyeni ile
ilişkisi bir bilgi ilişkisi olmaktan ziyade bir portföy niteliği kazanıyor.
Kanımca, birinci türde, yani bilgi temelli iletişimin ağırlık merkezi
olmaktan giderek çıktığı bir süreç bu. Ve ilişkinin merkezinin ilişki
yönetimine doğru kaydığı bir süreci tasvir ediyor ve bu pek tercih edilir
olmayan Duygu Hoca'nın sabah sözünü ettiği türden bir akademisyen-
iş dünyası ilişkisini doğuruyor. Bu başlıkta, akademisyenden beklenen
ulusal veya uluslararası boyutlarda çeşitli öğrenci, meslektaş, konferans
ahbabı diye tanımladığım bir kategori var, gibi nedenler ve çerçeveler
içinde tanışıklığınız olan, sizinle ilişki kurmuş kişilerden oluşan ağı
işadamların ihtiyaçları doğrultusunda yönetimi. Yine bu amaçla ve
akademisyenin prestijinin kullanılması vasıtasıyla yeni ilişkilerin
oluşturulması ve yönetilmesi de bu başlıkların altında ele alınmak
durumunda ki, burada gittikçe akademik kimliğin sizi rahatsız ettiği bir
sürece geçiş var. Burada prestiji ben P'si ve R'si büyük harfli bir prestij
olarak anlıyorum. Çünkü, bu prestij *Public Relations*, yani halkla ilişkiler
tarafı ağırlıklı olan bir prestij. Burada işadamların beklentileri açısından
sözkonusu olan bir güvenilirlik mesajının altını çizme kaygısı olabilir.
Toplumsal imajını güçlendirme kaygısı olabilir. Belli bir anlayış
değişikliğinin, vizyonun, iş süreçlerinde dönüşüm ve gelişimin mesajını
vermek veya bunu vurgulamak kaygısı olabilir.

Sadece sunumunun konusu olması bakımından değil, ama burada
olmamızın da nedeni olması bakımından bir başka konunun daha altını
çizmek istiyorum. Organizasyon Komitesi bu tür bir başlığı sunumların
arasına koyarak yükselen bir trendin de farkında olduğunu belirtmiş

olsa da, aslında Uluslararası İlişkiler akademisyenleri ve iş dünyası arasındaki ilişki o kadar da yoğun değil. Örneklere baktığımızda, bu ilişki çoğunlukla *ad hoc* bir niteliğe sahip ve kısa vadeler için ortaya çıkıyor. Henüz Türkiye’de kelimenin tam anlamıyla öyle heybetli bir Uluslararası İlişkiler danışmanlığı piyasası yok, böyle bir piyasanın varlığı arzu edilir mi edilmez mi bu da tartışma konusu.

Piyasadan ne kastettiğimi de bundan sonraki tartışmayı sınırlamak açısından söyleyeyim. Piyasa ile bilgi ihtiyacı ile bilgi talebinin karşı karşıya geldiği ve pahanın olduğu bir ortamdan bahsediyorum esas olarak. Önümüzdeki beş yıl bu alanda büyükçe bir genişleme göreceğiz. Ancak, bugün için özel sektörle ilişkilerde en uygun akademik disiplin bugün için nedir diye bakarsak Uluslararası İlişkileri görmeyiz, göreceğimiz şey muhtemelen İşletme’dir. İkinci olarak, Ekonomi gelir. Ancak, 10-15 yıl öncesine baktığımızda özel sektörle bağlantıda olan ekonomi akademisyenlerinin ilişkilerinin bugün o yoğunlukta olmadığını göreceksiniz. Bu biraz ilişkilerin biçiminin küresel planda gerçek hayatta, uluslararası ortamda nasıl dönüştüğü ile alakalıdır. Örneğin, 2000-2003 yılları arasında dünyada mal ticareti yüzde 17 artıyor. Türkiye’nin bundaki payı yüzde 76 artıyor. Bugün bu konuyu konuşuyor olmamızda bu altyapısal faktörün çok önemli bir etkisi var. Bağımsız değil yani, kendi kendine yaratılmış bir talep değil. Bunun ciddi bir altyapısal dönüşümün üstüne oturduğunu düşünüyorum. Türkiye için bu eğilim, küreselleşme ortamında olumlu ve olumsuz etkileri ve diğer geleneksel olmayan tehditlerle birlikte küresel terörizmin de entegre piyasalara yaptığı etkiler çerçevesinde daha yoğunlaşacak. Bundan kaçış yok, bu yoğunlaşacak ve yeni istihdam alanları ortaya çıkaracak. Muhtemelen *think tank*’cılığımızın da oturması ile birlikte bu talep kurumsallaşacak ve proje desteklerine dönecek. Herkes bir üniversite ve bir *think tank* kurmaktan vazgeçecek. İş hayatı organizasyonları da kendisine getirilen doğru dürüst projeleri desteklemeye başlayacak.

Gelecek projeksiyonunu gerçekleştirirken ortaya çıkan kimi sorunları, yani işadamları bakışını veya o ilişkinin neden saygın ve yeterince yoğun gerçekleşmediğini de burada bir iki madde ile özetlemek istiyorum. Birincisi, özel sektör ile uluslararası ilişkiler akademisyenleri arasında belli bir öncelik ve algı farkı var. Bunun da böyle olması hem gerekli, hem de Uluslararası İlişkiler akademisyenlerinin saygınlığını koruyucu. Bu, hemen değişmez, değişmeyecektir. Bu, özel sektörümüzün vade algısının da değişmesini gerektiriyor. O vade algısı bugün çok kısıtlıdır. Ama, bu çok kolay olmasa da önümüzdeki dönemde gerçekleşecek. Burada iş özel sektörün üstüne düşüyor. İki, özel sektörle Uluslararası İlişkiler akademisyenleri arasında özelde ve

isyenleri ve iş dünyası
eklere baktığımızda, bu
kısa vadeler için ortaya
amıyla öyle heybetli bir
ok, böyle bir piyasanın
konusu.

ki tartışmayı sınırlamak
ile bilgi talebinin karşı
ndan bahsediyorum esas
büyükçe bir genişleme
le ilişkilerde en uygun
sak Uluslararası İlişkileri
letme'dir. İkinci olarak,
ktığımızda özel sektörle
n ilişkilerinin bugün o
raz ilişkilerin biçiminin
amda nasıl dönüştüğü ile
da dünyada mal ticareti
zde 76 artıyor. Bugün bu
faktörün çok önemli bir
yaratılmış bir talep değil.
n üstüne oturduğunu
leşme ortamında olumlu
mayan tehditlerle birlikte
ptığı etkiler çerçevesinde
u yoğunlaşacak ve yeni
elen *think tank*'çılığımızın
acak ve proje desteklerine
nk kurmaktan vazgeçecek.
len doğru dürüst projeleri

ortaya çıkan kimi sorun-
neden saygın ve yeterince
iki madde ile özetlemek
ısı ilişkiler akademisyenleri
unun da böyle olması hem
emisyenlerinin saygınlığını
cektir. Bu, özel sektörümü-
or. O vade algısı bugün çok
la önümüzdeki dönemde
üstüne düşüyor. İki, özel
nleri arasında özelde ve

genelde akademisyenlerle ilgili sık telaffuz edilen bu tür ortamlarda bir ilişki var. Kimisi akademik ünvan taşıyan komplo teorisyenlerinin bu işi bir meslek haline getirmiş olmaları ve komplike bir işadamlarının da bu kişiyi dinledikten ve ardından Uluslararası İlişkiler akademisyenini dinledikten sonra, arada bir fark görememesinden kaynaklanan ciddi bir saygınlık kaybı. Sürekli olarak pratik ve basit açıklamaların peşindedir, siz teorik olarak konuyu açıkladığınızda bu teorik olmanın çok ötesine geçiyor. Burada da ciddi olarak, karşılıklı olarak birbirini anlamama sorunu söz konusu. Dördüncü maddesi özellikle ciro büyüklüğü ve ilişkiler açısından güçlü iş adamlarının şöyle bir algısı var. Bu bir sosyal sermaye gibidir belki. Ben nasılsa müsteşarı arar öğrenirim diye düşünüyor. Yani, ben üç tane akademisyeni burada istihdam edeceğim, onlara soru soracağım, yönlendireceğim, yazacaklar ve yollayacaklar. Onu yapana kadar ben falanca kuruluşun başkanı olarak telefonu açar bunu öğrenirim. Ama, bunun da her zaman başarılı olmadığını, kimi zaman pek de iyi niyetli olmadığını da itiraf etmem gereken hınzır tebensümlerin arkasından gördüm. Oradan alınan bilgiler sonucu alınan kararlar öyle ters sonuçlara yol açıyor ki, sen söylemiştin diye pekçok meslektaşımıza dönülüyor. Fakat, o telefon konuşmasının Uluslararası İlişkiler alanında çalışan profesyonel akademisyene tercih edilmesinin bizim ilgi alanımız olan Uluslararası İlişkiler eğitimi ve bizim yaptığımız işlerin saygınlığı açısından da bizim üzerimize düşen bir sorumluluğu olduğunu unutmamak lazım.

Bir de bunları besleyen sıkıntılar var. 100 tane İngilizce kaynak var kitabın arkasında. O kitabı yazan arkadaşımız, ben biliyorum ki, o kitapların yazıldığı dili bilmiyor. Bunun nasıl olduğu belli değil. İkincisi, profesörlükten başlıyor televizyona çıkmaya, sekizinci ayın sonunda doktor olduğu keşfediliyor. Siz hepiniz böylesiniz diye istisnai bakışlar insanı çileden çıkarıyor. Sen kimbilir neler yapıyorsundur türünden bir yaklaşım kesin suretle kafanın arkasında yer ediyor. Basına saçma sapan açıklamalar yapılabilir zaman zaman, sınavlara gazeteci çağırılabilir. Bütün bunların sonunda, ben de fena okullarda okumadım, ben de sizin ürettiğiniz bilgiyi üretebilirim diyen bir işadamları portresi ortaya çıkıyor.

Sözlerime son verirken belirtmeliyim ki, özel sektörün Uluslararası İlişkiler alanında çalışan akademisyenlerle ilişki kurma nedenlerine ilişkin ortaya attığım bu üç başlık, ideal prensipler olarak algılanmalıdır. Çünkü gerçekte bunların hiçbirine saf olarak rastlamıyorsunuz. Çeşitli kombinasyonları söz konusu. Fiiliyatta o çeşitli kombinasyonları tahlil etmek mecburiyetindeyiz. Kanımca, meselenin etik boyutu başta karmaşılaştığı noktada bu karışımın nevinde ortaya çıkıyor. Bunu formel olarak ortaya koymanın ve tartışmanın güçlüğü ise bence açık.

Dolayısıyla, bu sunumun konusunu oluşturan ilişki biçimine, bizim alanımız ve mesleğimiz açısından yarattığı sonuçlara dair analiz, eleştiri veya övgü her vakayı özel kabul ederek yapılmak durumunda. Sanırım tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de problemlerin ana kaynağı ve nihai sonuçlanma noktası budur. Bu sonuç, beklenen bir sonuçtur. Etik, teorik, metodolojik bir norm oluşturulmasını sabah tartıştık, bu mümkün olursa eğer bu sorun halledilebilir nitelikte bir sorun olur. Norm oluşturmanın da sihirli bir formülü yok. Bu toplantılarda karşılıklı etkileşimi sağlamak mecburiyetindeyiz. Böyle olunca da orta vadede bugün konuştuğumuz sorunların çözülmesi mümkün olacaktır. Teşekkür ediyorum.

Mustafa AYDIN: Şimdi bir saat boyunca mümkün olduğunca katkıları alacağız. İlk sözü asistan arkadaşımız Ersin Embel'e veriyoruz.

Ersin EMBEL: Merhaba, ben Ersin Embel. Siyasal Bilgiler Fakültesi araştırma görevlisiyim. Üç konuyu sizlerle paylaşmak istedim. Birincisi, bu oturumun konusunu oluşturuyor. İkincisi de sabahki oturumda yapılacak. Başka söz alamam belki diye, aradan çıkarmak istedim. Birincisi, şöyle bir örnekle başlamak istiyorum. Sanıyorum 1999 depreminden sonra jeofizikçiler ve jeologlar ciddi anlamda muhatap alındılar. Uluslararası ilişkiler alanının herhalde böyle bir farklılığı var. Ben buna tam anlamıyla bir idrak sorunu olarak bakıyorum. Siz eğer ülkenin yüksek stratejisini belirlediğinizi veya bunu yönlendireceğinizi düşünüyorsanız bu çok önemli bir şey. Dolayısıyla devlet kurumları ile olan ilişkilerin arkasında böyle bir kâr güdüsünün olduğunu düşünüyorum. Sayın Han, aslında iş dünyası ve akademisyenler arasındaki ilişkinin o kadar da çok olmadığını söyledi. Ben bunu Türkiye'nin hala Soğuk Savaş koşullarındaki zihniyeti devam ettiren ya da ne bileyim kısacası bir ticaret elinin olmamasına bağlıyorum. Çünkü, somut sonuçlar daha çok devlet organları ile ilişkiler sonrasında geliyor. Dolayısıyla, bu konuda akademisyenlerle ilişkiler de daha derin olacaktır diye düşünüyorum.

İkinci konu, daha çok sabahki oturumla ilgili galiba. Meşruiyet çok önemli ve aynı derecede de tehlikeli bir şey. Bilimsellik zırhına bürünürseniz, bu meşruiyeti kazanırsanız çok daha fazla tehlikeli olabilirsiniz. Benim kişisel kanaatim sosyal bilimlerin objektif olamayacağı. Kabul ettiklerinizde, reddettiklerinizde, aktif ya da pasif tavrınızda net olarak bir tarafsızdır, siyasetin bir şekilde içindesinizdir. Dolayısıyla, bilimsellik adına genel doğrular diye bir şey ortaya çıkarırsanız, bence bu tehlikeli olabilecek noktalara varabilir.

ilişki biçimine, bizim
lara dair analiz, eleştiri
k durumunda. Sanırım
emlerin ana kaynağı ve
enen bir sonuçtur. Etik,
nı sabah tartıştık, bu
itilikte bir sorun olur.
yok. Bu toplantılarda
z. Böyle olunca da orta
nesi mümkün olacaktır.

kün olduğunca katkıları
bel'e veriyoruz.

yasal Bilgiler Fakültesi
aşmak istedim. Birincisi,
de sabahki oturumda
adan çıkarmak istedim.
Sanıyorum 1999 depre-
ddi anlamda muhatap
e böyle bir farklılığı var.
rak bakıyorum. Siz eğer
bunu yönlendireceğinizi
ıyla devlet kurumları ile
inün olduğunu düşün-
ademisyenler arasındaki
n bunu Türkiye'nin hala
ettiren ya da ne bileyim
ıyorum. Çünkü, somut
ler sonrasında geliyor.
ilişkiler de daha derin

li galiba. Meşruiyet çok
şey. Bilimsellik zırhına
çok daha fazla tehlikeli
yal bilimlerin objektif
rinizde, aktif ya da pasif
siyasetin bir şekilde
enel doğrular diye bir şey
ecek noktalara varabilir.

Dolayısıyla, bir yerlerde konuşurken, tavrımızı, neyi beklediğimizi, ne taraftan konuştuğumuzu açıkça belirtmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Bununla bağlantılı olarak şuraya geleceğim, Türk dış politikasını ne kadar biz olarak anlatıyoruz? Ne kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin 1950'lerdeki politikası şuydu diye bahsediyoruz. Bu da önemli bir şey. Konuyla ilgili olarak şunu söylemek isterim. Uluslararası ilişkiler alanı dışındaki meslek gruplarının bu konuyla ilgili yazmaması, çizmemesi üzerinde durulmuştu. Acaba, eğer bu bilimse ve objektif bir bilimse bunu biz üniversitelerde de yapabiliriz, fakat daha da önemlisi, örneğin Kara Harp Okulu'nda matematik aynı ODTÜ matematik bölümündeki gibi anlatılıyordur, ya da fizik ya da başka bir şey. Uluslararası ilişkiler'de ne kadar tarafsız davranılabilir? Polis Akademisi'nde Uluslararası ilişkiler anlatılırken ne kadar tarafsız olunabilir? Böyle bir iddiamız varsa, ya başından reddedelim, tarafsız olamaz diyelim, ya da var ama biz burada ne derece yapabiliyoruz, onu sorgulayalım. Yapmaya çalışalım. Bunu yüksek sesle düşünmek istedim. Son bir şey daha belirtmek isterim. Sabahki oturumda yine en azından metodolojik konularda bir şeyler yapabiliriz, temel zemin yaratabiliriz, diye konuşulmuştu. Ben gerçekten bunu değerli hocalarımdan rica ediyorum. Böyle bir temel çerçeveyi, metodoloji çerçevesi yaratırlarsa çok minnettar kalırım. Çünkü, kişisel bir örnek vermek gerekirse herhalde benim eksikliğimden dolayı yüksek lisans tezimi yazmış durumdayım sadece, doktora aşamasındayım, yazarken bir cümle için saatlerce düşündüğümü hatırlıyorum. Öyle çalakalem yazılmış şeyleri orada burada görüyorum ki, üzülmemek elde değil, en azından dipnotuna kaynakçasına, araştırma yöntemine dair burada bu işin erbabların çoğu toplanmışsa buradan bu konuda bir şeyler çıkamaz mı ya da çıkması gerekmez mi diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Turhan FIRAT: Sabah konuşulan birkaç konuda görüşlerimi sunmak istiyorum. İlk olarak, Uluslararası ilişkilerde teori-pratik meselesi. Ben Dışişleri Bakanlığında 40 yıl çalıştım. Fakat, uluslararası ilişkiler dediğimiz konu çok değişkenlik gösteren bir konu. Ben bunun da doğal bir sonucu olarak, teori ve pratiğin birbiriyle kolay kolay uyuşmadığını düşünüyorum. Bazen kesiştiği oluyor, fakat çoğu zaman uyuşmuyor. Arada iletişim kopukluğu mu var, hayır. Çünkü, akademisyenler bir tarafta çalışıyorlar, bürokratlar bir tarafta çalışıyorlar. Bu sadece Dışişlerinde olmayabilir, askeri stratejiyi de işin içine alan bir dış politika konusundan bahsedersek sırf Dışişleri de girmez devreye, askerler de girer. Demek istediğim, teori ve pratiğin genelde uyuşmadığı. İkincisi, yine teorik olarak çalışmalar yapılır. Türkiye'nin Çin ile ilişkileri konusunda oturursunuz çok güzel dosya oluşturursunuz,

bürokratlar da aynı şekilde dosya oluştururlar. Zaman bakımından bunun sıkıntılı bir tarafı yok. Ama acil olarak yapılması gereken birtakım işler vardır. O noktada teori ve pratik uyumaz ve sorunlar ortaya çıkıyor. Bizim bu noktada gördüğümüz şey, ki bunu bize verdiğiniz küçük kitapta da gördüm, birkaç toplantı yapılmıştı bu konuda, ben de son sınıf öğrencisi olarak katılmıştım, biliyorum. Hatta bugünkü gibi ciddi toplantılar idi ve orada da aynı konular üzerinde duruluyordu. Metodolojiye önem vermiyoruz, eşgüdüm bakımından eksikliğimiz var. Uluslararası ilişkiler ve dış politikadan söz ederken herhangi bir ülkeyle ya da kuruluşla bir sorunla karşılaştığımız vakit, bir akademisyene müracaatımız gerektiği vakit, bürokrat olarak kime müracaat edeceğimizi doğru düzgün çıkaramıyoruz. Çünkü bir eşgüdüm ortada yok. Başımızdan geçen çok olay var, ama bunları uzun uzun anlatmak istemiyorum, sadece sorunu anlatmak istiyorum. Mesela, İngiltere'de durum böyle değildir. Mesela, Türkiye ve İngiltere arasında diyelim ki bir ticaret savaşı çıktı, İngiliz bürokrasisi bu konuda hangi akademisyenlerden görüş alınacağını bilir. Bizim açımızdan bakarsak biliriz. Bunu bir örnek olarak söylüyorum. Dolayısıyla arkadaşlar da değinmişti, metodoloji, ben ona eşgüdüm demek istiyorum, çok önemli bir nokta.

İkinci olarak değinmek istediğim husus, buna sabah da değinildi, ülke çıkarları açısından düşündüğümüzde halk, kamuoyu son derece önemli. Neticede yapılan çalışmaların halkın yararına olması şart. Çok partili dönemin öncesinde çok iyi işleyen bir bürokrasi vardı. Basına istenen şey söylenir ve bu da yerine getirilirdi. Ama halk ayağı eksikti. Dolayısıyla kamuoyu ile ilgili konular son derece önem taşır. Türk basını konusundaki eleştirilere ben de en az sizin kadar katılıyorum, gerekli olan bir husus. Dolayısıyla, Türk toplumunun seviyesi ile birlikte medyası da gelişecek ve değişecektir. Bunun önemine gelince, mesela Amerikan idaresini ele alalım. Türkiye-Amerikan ilişkileri konusunda bizim başbakanın söylediği söz de, hükümetin yaptığı açıklama da, askerin söylediği de yarım kulak dinlenir. Ama son dönemde de gördük, Türk kamuoyu Amerikan aleyhtarı bir durum içine girdiği vakit, Amerika telaşlanır. İşin gerçeği de oradadır. Halka maletmek, ancak o şekilde parlamenter demokrasilerde olumlu sonuca gidebiliriz.

Üçüncüsü, eğitim ve bilim seviyesinde düşme. Ben onu apayrı bir açıdan, Soğuk Savaş sonrasındaki gelişmelere bağlıyorum. Çünkü Soğuk Savaş ortamında iki kutuplu ortamda, o iki kamp arasında normalin, alışılmışın dışında birşey söylemek mümkün değildi. Söyleseniz de dinleyen yoktu. Dolayısıyla, bürokrasisiyle, akademisiyle bütün gruplarda bir tembelleşme de oldu. Buna Türkiye de dahildir. Soğuk Savaş sonrasında çok çeşitli alternatifler önümüzde ve serbest bir

...r. Zaman bakımından
...rak yapılması gereken
...k uyuşmaz ve sorunlar
...üz şey, ki bunu bize
...toplantı yapılmıştı bu
...uştım, biliyorum. Hatta
...aynı konular üzerinde
...eşgüdüm bakımından
...politikadan söz ederken
...la karşılaştığımız vakit,
...t, bürokrat olarak kime
...amıyoruz. Çünkü bir
...y var, ama bunları uzun
...u anlatmak istiyorum.
...sela, Türkiye ve İngiltere
...z bürokrasisi bu konuda
...bilir. Bizim açımızdan
...öylüyorum. Dolayısıyla
...ona eşgüdüm demek

...buna sabah da değinildi,
...ilk, kamuoyu son derece
...yararına olması şart. Çok
...bürokrasi vardı. Basına
...i. Ama halk ayağı eksikti.
...ce önem taşır. Türk basını
...adar katılıyorum, gerekli
...nın seviyesi ile birlikte
...önemine gelince, mesela
...rikan ilişkileri konusunda
...etin yaptığı açıklama da,
...Ama son dönemde de
...bir durum içine girdiği
...radadır. Halka mağletmek,
...olumlu sonuca gidebiliriz.

...üşme. Ben onu apayrı bir
...elere bağlıyorum. Çünkü
...da, o iki kamp arasında
...demek mümkün değildi.
...bürokrasisiyle, akademisiyle
...Buna Türkiye de dahildir.
...er önümüzde ve serbest bir

ortam da var. Her kafadan bir ses çıkacak. Mühim olan bunları bir
süzgeçten geçirip iyi sonuca ulaştırabilmek meselesidir. Dolayısıyla,
aydınlara ve akademisyenlere düşen görev de o. Seviyesiz yayınlar da
olacaktır. Ama, seviyeli olanlara ulaşmak görevi de aydınlara düşüyor.
Onları desteklemek de idareye düşüyor. Bunlara değindikten sonra iş
dünyası bakımından, Ahmet Han Hocamız da bahsediyordu, iş
dünyası Türkiye'de sesini yeni yeni duyurmaya başlıyor bu alanda.
Daha fazla yol alması da gerekiyor, çünkü, yarışa sonradan katıldı.

Bütün bunların sonunda kendimce bir iki öneride bulunmak istiyorum.
Birincisi, Batılı ülkelerde de görüyoruz. Bilimsel çalışma bakımın-
dan bazı büyük ülkeler bölge araştırma merkezleri kuruyorlar. Mesela,
Amerikan etütleri merkezi, Rus etütleri merkezi gibi. Çok genelden
spesifik konulara gelebiliyor. Tehditler olacak mı, olmayacak. Biraz
önce arkadaşlarla da bahsediyorduk, ben Kore'de büyükelçi olarak
görev yaparken Pasifik bürosu komutanı Amerikalı ile orada konu-
şuyordu. Adamın yanında sayıları çok az olan büyükelçiler müşavir
olarak görev yapıyorlardı, çünkü adamın görevi çok büyüktü, Ame-
rika'nın Pasifik'te savunulması, vs. Adamın *think tank*'larla ilgili
söylediği söz çok ilginçti, bizde *tank* çok, ama *think* yok, dedi. Bu
Amerikan *think tank*'ları konusunda Amerikalı bir generalin söylediği
söz. *Think tank*'ların bizde de eleştirilir yanları vardır, ama muhakkak ki
gelişme gösterecek. İkincisi, bu toplantıyı son derece yararlı buluyo-
rum. Fakat, akademisyenler çerçevesinde bir toplantı olarak görüyorum
ve o bakımdan da bir hazırlık toplantısı gibi değerlendiriyorum.
Bundan sonra bana göre burada çıkan sonuçları tartışmak üzere,
akademisyenler, politikacılar, işadamları ve bürokrasiden önde
gelenlerin katılacakları geniş kapsamlı bir toplantıda tartışmak ve
sonuca varmaya çalışmak faydalı olur diye düşünüyorum.

Mustafa AYDIN: Şöyle bir önerim var. İsterseniz sadece bu panelle
ilgili ve bundan önceki panelle ilgili konulara kendimizi sınırlayalım.
Geriye kalan konuları yarınki oturumu uzatarak konuşabiliriz.

Çınar ÖZEN: Ben düşünce kuruluşları ile ilgili olarak katkı yapmak
istiyorum. Bir SAREM deneyimi yaşadık, ben açıkçası bundan oldukça
etkilendim. Çok faydalı olduğunu düşündüm, ama çok resmi bir
çerçevede olduğu için sınırları vardı. Oradan hareketle düşünce
kuruluşlarının yapabileceği iki önemli faaliyet görüyorum. Bunlardan
bir tanesi, açık tartışmalar. Şu an yaptığımız gibi belli bir konu etrafında
uzmanların serbestçe düşünmesi, tartışması. Fark ettim ki, bu bir süre
sonra çeşitli gruplar yaratıyor. Sabahki oturumda mesela siz de sözünü

ettiniz, Uluslararası İlişkiler alanında belli yaklaşımlarda odaklanmış gruplar yok. Yani, uluslararası ilişkilere bakıp analiz yapan uzmanlar, bireysel olarak mutlaka yapıyorlardır ama böyle gruplar yok. O toplantılarda fark ettim ki, herkes konuşuyor, diyaloglar, yakınlaşmalar ve karşı karşıya gelmeler de artıyor. Bence bu verimli, sağlıklı bir şey. İkinci önemli şey, yayın. Bence bizim uluslararası ilişkiler çalışanlarının ciddi bir sıkıntısı yayın. Düşünce kuruluşları bu anlamda büyük bir katkı yapabilir. Biz genel olarak Türkiye’de üniversite sistemi içinde giderek yayın işini yabancı yayınlara teslim etmek üzereyiz ve bunun ciddi sakıncaları olduğunu düşünüyorum. Özellikle, sosyal bilimlerde toplumların sorunlarına yönelik bilimsel çalışmalar geliyor. Bireysel olarak insanlar yaşadıkları toplumdan bağımsız sorunlar üzerinde düşünmek isteyebilir ama, genel olarak da üniversitelerin de yaklaşımının bu çerçevede olması beklenir. Yani, bilim politikası toplumun yaşadığı sorunlara göre değişmesi gereken bir şey oluyor. Yayınlarsa bu çerçevede gelişmesi gerekir. Yurtdışındaki dergilerin önemli bir kısmı o toplumların sorunlarını yansıtıyor, o toplumların cevap aradığı sorunları yansıtıyor. Bence olayın nasıl yaşandığını o çerçevede düşünmeye bizi zorluyor.

Pınar Bilgin’in de söylediği gibi, bizim toplumumuzun kendine ait teorik çerçevelere ihtiyacı var. Bu, bireysel olarak yapılması da çok kolay olan bir şey değil. Kolektif ve diyalog içinde birinin ortaya attığı bir şeye başka birinin cevap vermesiyle gelişecek bir şey. Dolayısıyla, düşünce kuruluşlarının yapabileceği ikinci önemli şey, yayınları bu tür sorulara ilişkin cevapları bulacak şekilde ortaya koymak. Bizim de uluslararası ilişkiler çalışanları olarak bu yayınlara gereken saygıyı göstermemiz lazım. Bu anlamda ben Uluslararası İlişkiler Konseyi ve *Uluslararası İlişkiler* dergisini başından itibaren çok önemsedim. Çünkü, örgütsüz yapamazsınız bunu. Uluslararası İlişkiler Konseyi, gerçekten *Amerikan Political Science Association* veya *European Consortium of Political Research* gibi kuruluşların fonksiyonunu Türkiye’de görebilir. Yayınlar çıkarabilir, sempozyumlar düzenleyebilir, Türkiye ile ilgili bu tür kuramsal çalışmaları teşvik edebilir. Bize de bu anlamda düşen bu çerçevede çıkan yayınları ve araştırmaları küçümsememek, Türkiye’de Türkçe yapılan çalışmaları çalışma değilmiş kategorisine koymamaktır. Türkiye’deki sorunlarımızı çözmenin bizim alanımızda çalışan en değerli araştırmacılarımızın buralara katkı yapmasıyla mümkün olacağını düşünüyorum. Bu anlamda da üniversiteler uygun platformlar değil, düşünce kuruluşları uygun platformlar. Teşekkür ediyorum.

İlter TURAN: *Think tank*’lar üzerinde belki daha derinlemesine durmak imkanımız olmadı ama, aslında iltifat edildiği gibi bu kuru-

luşlar
Bildiri
yeterin
verebil
Bu çerç
olduğu
Avrupa
lazım.
ile kabu
Mutlak
Olanlar
olanakl
kısmınd
dünyay
olduğu
kuruluş
başka i
ortak
edebiliy
Bir kıs
Bir kıs
tasarlan
ideoloji
anlaşıld
sahip de
demokr
gölgesin
kendini
fikirleri
bazı ku
bir düşü
Maal
düşünce
kuruluş
beğenilr
bilinme
mesajlar
önemli
kimseni
demekt
parçası
görmem

aşımında odaklanmış analiz yapan uzmanlar, böyle gruplar yok. O yalıklar, yakınlaşmalar verimli, sağlıklı bir şey. İlişkiler çalışanlarının bu anlamda büyük bir üniversite sistemi içinde nek üzereyiz ve bunun ıllikle, sosyal bilimlerde nalar geliyor. Bireysel sız sorunlar üzerinde versitelerin de yaklaşım politikası toplumun şey oluyor. Yayınlar sa dergilerin önemli bir pluların cevap aradığı şandığını o çerçevede

umumuzun kendine ait lararak yapılması da çok nde birinin ortaya attığı cek bir şey. Dolayısıyla, mli şey, yayınları bu tür aya koymak. Bizim de ynlarla gereken saygıyı rası ilişkiler Konseyi ve çok önemsedim. Çünkü, kiler Konseyi, gerçekten *European Consortium of* nu Türkiye'de görebilir. bilir, Türkiye ile ilgili bu de bu anlamda düşen bu çümsememek, Türkiye'de ategorisine koymamaktır. numuzda çalışan en değerli ıyla mümkün olacağını uygun platformlar değil, tür ediyorum.

elki daha derinlemesine fat edildiği gibi bu kuru-

luşlar akademik dünyaya geniş imkanlar açabilecek, kuruluşlar. Bildiğiniz gibi, üniversiteler kişiye araştırma imkanları sunmakta yeterince fırsat yaratıcı bir yapıya sahip değil, ne kadar çok ders verebilirsek o kadar memnun oluyorlar. O bakımdan önemli bir gelişme. Bu çerçevede aslında yabancı *think tank*'larda değişim potansiyellerinin olduğunu hatırlamak lazım. Türkiye dünya ile giderek bütünleştikçe Avrupa Birliği'ne de bir üye adayı olduğu zaman bu ilişkileri geliştirmesi lazım. Zaman zaman insanlarımız eskiden gelen bir düşünce alışkanlığı ile kabuklarına çekilip, bu kuruluşlarla ilişki kurmakta cesur olamıyorlar. Mutlaka o kuruluşların gizli amaçları olabileceğini düşünüyorlar. Olanları olabilir. Fakat, genelde içe çekilmemek ve işbirliği yaparak o olanakları yaratıcı bir şekilde kullanmamız gerekiyor. Sunuşun yazılı kısmında Türkiye'de bir enflasyon yaşandığı ileri sürülüyor. Ben dünyaya bakarak kendi durumumuzu düşünmenin çok yararlı olduğunu zannediyorum. O zaman Türkiye'deki düşünce kuruluşlarının dünya ölçeğinde son derece cılız olduğunu ve halen de başka işbirliği arayan düşünce kuruluşlarının Türkiye'de kendilerine ortak bulmakta zorluk çektiğini de zaman zaman müşaade edebiliyorum. Bunların gerçekten de bir tipolojisinin yapılması lazım. Bir kısmı gerçekten dava güden kuruluşlar olarak ortaya çıkabiliyorlar. Bir kısmı, daha çok geleceği tasarlamayı amaçlıyor. Tabii, geleceği tasarlamadan önce de sorunları teşhis işiyle de uğraşmak lazım. Buna ideoloji gölgesinin düştüğünden şikayet edildi. Yapılan konuşmalardan anlaşıldığı üzere, düşünce sistemlerinden arındırılmış bir objektiviteye sahip değiliz. O bakımdan ideolojilerden çekinmememiz lazım. Aslında demokratik bir ortamda üzerinde durmamız gereken ideolojilerin gölgesinin düşünce kuruluşlarına düşmesi değil, her türlü ideolojinin kendine uygun düşünce kuruluşlarına gölgesinin düşürülmesi ve bu fikirlerin tartışılmasına müsait bir ortamın oluşturulmasıdır. Yoksa, bazı kuruluşların ideolojik endişelerden arındırılmış olduğu gibi safça bir düşünceye kendimizi kaptırmayalım.

Maalesef, en ağır ideolojik müdahale de devletin kurdurduğu düşünce kuruluşlarındadır. En fazla fikri özgürlüğe yer vermeyen kuruluşlar devletinkiler, en fazla fikri farklılıklara hürmet edenler, beğenilmeyen iş dünyasının kurduğu kuruluşlardır, bunun da bilinmesini isterim. Bazı kuruluşların kamuoyu önüne çıkmakta ve mesajlar iletmekte başarılı olduğundan da bahsedildi. Bu faaliyetin önemli olduğunu tespit etmemiz lazım. Yani, bir parti verdiniz, kimsenin haberi olmadı, kimse gelmedi. O zaman parti başarısız olmuş demektir. O bakımdan beşeri münasebetleri de düşünce faaliyetinin bir parçası olarak kabul etmemiz ve bunun da vazgeçilmez olduğunu görmemiz gerekiyor. Globalleşen bir dünyada da mümkün olduğu

kadar işbirliği potansiyelini bu düşünce kuruluşları vasıtasıyla mutlaka kullanmamız gerekiyor.

Tahammülünüze teşekkür ederek, son bir nokta ile sözlerimi tamamlamak istiyorum. Çağrı'ya biraz da serzenişte bulunacağım. Çünkü, bakın çok güzel bir takdim yaptı kendisi. Elimizde bir raporu var. Sabah Mustafa'nın bize söylediği, kendi üsluplarımızla, kendi analizlerimizle diğer gruplardan ayrılacağımızdı. Aynen okuyorum: "Önce kurdurup, palazlandırıp, sonradan başkalarına kaptıran devletin, o derin beceriyi sergileyişini ... kitlenin neden özelleştirildiği sorusu ile birlikte ele almak faydalı olabilir." Başkalarını da okuyayım isterseniz: "Maalesef yağlı bir iki tüzel müşteri bularak kısa yoldan köşeyi dönme fırsatı peşinde koşanlar bu tür kurumlara giderek daha fazla rağbet etmektedirler. En yağlı ballı müşteri devlettir." Efendim, bunu Emin Çölaşan mı yazmış, Melih Aşık mı yazmış, bir akademisyen mi yazmış, ben tereddüte düştüm. Onun için ben de serzenişte bulunmak istiyorum.

Mustafa AYDIN: Ben burada bir açıklama getireyim. Bu yazı popüler bir aylık dergi olan *Panorama* dergisinde yazıldı, akademik bir dergide değil. Bir bilgi olması açısından belirtme ihtiyacı duydum. Sayın İdris Bal, buyurun.

İdris BAL: Uluslararası ilişkilerle doğası gereği herkes ilgileniyor, bu da çok doğal, çünkü konular herkesi ilgilendiriyor. Bu işin doğal tarafı. Diğer tarafı ise, ulusal duvarların yıkılması ile beraber herkesin aslında biraz da ilgilenmesi gerekiyor. Mesela polisin ilgilenmesi gerekiyor, mesela askerin ilgilenmesi gerekiyor. İlgilenmezse ne olur? Bunlar dış dünya ile ilgilenmezler, olayları kavrayamazlarsa kardan heykeller yaparlar ve birazcık hava ısınınca yaptıkları heykeller de yıkılır. Aynen buldukları çözümlerin birkaç ay ya da yıl sonra ne kadar abes olduğunun ortaya çıkması gibi. Herkesin aslında yaşadığımız küreselleşme çağında uluslararası ilişkiler ve dış dünyayı bilmesi gerekiyor. Yaşadığımız hayat ve dünya çok kompleks, çok girift ve çok yönlü. O bağlamda, özellikle Amerika'da disiplinlerarası yaklaşım var.

Melek FIRAT: Tek soru soracağım. Sayın Han'a konuşması için teşekkür ederiz. Ama, bence mikro bir analiz yaptı. Yani, bir firmada uluslararası ilişkiler uzmanı çalışılırsa sonuçları ne olur? Bu zaten o firmada iş almak istemeyen diğer akademisyenleri çok da bağlayıcı bir şey değil. Ama, şunu sormak isterim. Özellikle, 90'larda bence burjuvazi bir sınıf olarak doğrudan dış politikaya müdahale etmeye

başladı. Sa
yazıldı, Kib
konusunda
Burada da
ilişkiler uz
burjuvazini
problem ş
olduklarını
ister istem
gözetmeye
nerede du
Kıbrıs'a? P
açısından
fikirleriniz
Onun için
verme sür
ama bir d
edilmesi v
ederim.

Selçuk Ç
İstanbul n
k alıyor. E
deniliyor.
merkezde
Bunun öte
öğretim g
Türkiye'd
merkezde
hocaların
var. Kur
aksaması
ilgili gelişi

Murat Ç
ilişkisinde
Analiz y
lararası
eğitim s
belirtmek
pahasına
bilimi bi

vasıtasıyla mutlaka

akta ile sözlerimi ta-
enişte bulunacağım.

Elimizde bir raporu
sluplarımızla, kendi
. Aynen okuyorum:
aşkalarına kaptıran
neden özelleştirildiği
kalarını da okuyayım
bularak kısa yoldan
umlara giderek daha
i devlettir." Efendim,
zmiş, bir akademisyen
n ben de serzenişte

eyim. Bu yazı popüler
akademik bir dergide
duydu. Sayın İdris

herkes ilgileniyor, bu
or. Bu işin doğal tarafı.
eraber herkesin aslında
ilgilenmesi gerekiyor,
zse ne olur? Bunlar dış
arsa kardan heykeller
heykeller de yıkılır.
yıl sonra ne kadar abes
aslında yaşadığımız
e dış dünyayı bilmesi
mpleks, çok girift ve çok
nlerarası yaklaşım var.

Han'a konuşması için
yaptı. Yani, bir firmada
arı ne olur? Bu zaten o
leri çok da bağlayıcı bir
zellikle, 90'larda bence
ıkaya müdahale etmeye

başladı. Sadece firmanın çıkarı açısından değil, Kürt Sorunu raporları yazıldı, Kıbrıs'a seçim dönemi ekipler gitti, arkasından Avrupa Birliği konusunda çok ciddi ve devletin politikasını etkileyecek şeyler yaptılar. Burada daha yapısal bir analize gitmek lazım. Burada uluslararası ilişkiler uzmanı ne kadar yer alıyor? Elbette ki herkes taraftır ve bazen burjuvazinin belirli kesimleriyle fikirlerimiz de uyuşabilir, ama bence problem şu. Bir süre sonra, uluslararası ilişkiler çalışanları akademisyen olduklarını unutup, fiili siyasete girmeye başlıyorlar. Bunu yaparken de ister istemez toplumun çıkarından çok, çalıştıkları kurumun çıkarını gözetmeye başlıyorlar. Benim söylemek istediğim akademisyenler nerede duracaklar? Mesela Ticaret Odası ile beraber gidecek mi Kıbrıs'a? Politikaya doğrudan karışacak mı? Ben bunun akademik etik açısından doğru olmadığını düşünüyorum. Danışmanlığa evet, fikirlerinizi söylersiniz. Fiilen işin içine girdiklerinde problem başlıyor. Onun için daha yapısal, yani hem burjuvazinin dış politikada karar verme sürecine etkisini araştırmak lazım, bu daha akademik bir konu ama bir de bunun içinde akademisyenlerin aldığı rollerin ciddi analiz edilmesi ve sorgudan geçirilmesi gerekir gibi geliyor bana. Teşekkür ederim.

Selçuk ÇOLAKOĞLU: Uluslararası İlişkiler denince Ankara ve İstanbul merkezli anlaşıyor. Bunun dışında İzmir zayıf merkez olarak kalıyor. Bunun dışındakilere Anadolu üniversiteleri veya taşra da deniliyor. Uluslararası İlişkiler akademisyenleri olarak baktığımızda merkezdekiler veya taşradakiler arasında pek bir fark göremiyorum. Bunun ötesinde yaklaşım tarzı olarak pek bir fark yok. Niye? Çünkü, öğretim görevlileri yurtdışında eğitimlerini tamamlayıp geliyorlar ya da Türkiye'deki merkezi üniversitelerde tamamlıyorlar. Dolayısıyla merkezde Uluslararası İlişkiler yaklaşımı nasılsa, çevrede de öyle. Bizim hocaların kalitesi açısından değil, ama sayı yönünden bir dezavantajımız var. Kurumsallaşmanın eksik olması da bölümdeki diğer işlerin aksamasına yol açıyor. Genel olarak Uluslararası İlişkiler disiplini ile ilgili gelişmeler olursa bunlar zaten çevreye de yansıtacaktır.

Murat ÇEMREK: Uluslararası İlişkiler eğitiminde öğrenci-öğretmen ilişkisinde makro problem olarak, eğitimden başlamak gerekiyor. Analiz yeteneğinin kazandırılmaması çok büyük bir sıkıntı. Uluslararası İlişkiler eğitiminde yaşanan sorunlar, Türkiye'de yaşanan eğitim sorunlarının makro uzantısı olarak karşımıza çıkıyor, onu belirtmek isterim. Medya konusunda da şeytanın avukatı olma pahasına haksızlık yaptığımızı düşünüyorum. Çünkü, deniliyor ki, bilimi bilim için yaptık. Öyle bir lüksümüz de var. Ama nihayetinde

ticari bakımından anlamlı bir kuruluş olan özel televizyonların öyle bir lüksü yok. Eğitim ortalaması ilkokul üç, okuma oranı yüzde seksen beş olan bir ülkede kaçınılmaz olarak kendinizi sınırlamak zorunda kalıyorsunuz. O yüzden ben beş dakikalık bir programa çıkmam, bana 45 dakika veriyorsanız geleyim dersiniz.

(Konuşmanın bir kısmı deşifre edilememiştir.)

Bu arada, kendi öğrenciliğim de dahil olmak üzere başta üniversiteler olmak üzere nasıl bir sosyal bilimler eğitimi verilmelidir sorusuna zaman zaman yaptığım sesli ve hafif düşünceleri de sizlerle paylaşmak isterim.

19 Haziran 2005 tarihinde Türkiye'nin tüm il ve bazı ilçe merkezleri ile Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti (KKTC) başkenti Lefkoşa'da, toplam 5 bin 790 binadaki 89 bin 314 salonda gerçekleştirilecek Öğrenci Seçme Sınavı'na (ÖSS) yaklaşık 1 milyon 730 bin 850 öğrenci girecektir. Sınavda Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerden yaklaşık 300 bin görevliye güvenliği sağlamak için İçişleri Bakanlığı'na bağlı emniyet ve jandarma ekipleri eşlik edecektir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere iki milyondan fazla insan öğrenci ya da fazla mesai için görevli olarak mobilize olacaktır. Öğrenciler hayatlarının bundan sonraki dönemini belirlemek için yumuşak kurşun kalem ile dışına taşırmadan boş test kutucuklarındaki doğru yeri işaretlemeye gayret edecektir. İşin içine öğrencilerin ailelerini de kattığımız zaman sınav günü ülke olarak yaşayacağımız stres ve maruz kaldığımız adrenalinin dinamik Türkiye'nin mimarı olduğu açıktır. Sınav boyutu hariç, bazı ülkelerin nüfusundan fazla bir kalabalığı böyle bir örgütlülük içinde etkin kılmak takdire şayandır.

Türkiye'deki genelde sosyal bilimler özelde de Uluslararası İlişkiler öğretimi ülkenin genel eğitim-öğretim politikasından kesinlikle müstağni kalamaz. Üniversite öncesi hayatı boyunca ÖSS merkezli ve test güdümlü olarak yetiştirilen öğrencinin algısı, beş şıktan bir tanesi doğru olmak üzere ve dört tane yanlışın bir doğru cevabı götürdüğü bir mekanizma üzerine kuruludur. ÖSS sonuçlarına göre; vakıf, KKTC ve yurtdışındaki üniversitelerin lisans programlarına 202 bin 379, önlisans programlarına 194 bin 944 ve özel yetenekle öğrenci alan programlara toplam 14 bin 752 alınacak olması üniversite öğrencisi olmayı bu coğrafyada özenilen, imrenilen hatta kıskanılan bir toplumsal tabakanın mensubu gibi bir algılamayı beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede, sadece Uluslararası İlişkiler değil bütün sosyal bilimlerin eğitimini vermek zorlaşıyor. Sınavı başarı ile geçen bu *grandiose* elit kitle sosyal bilimlerin tartışma ile geliştiği ve mutlak bir doğruya ulaşmak gibi hedefi olmadığını, dahası bilimsel olmanın mutlak doğru arayışı

televizyonların öyle bir
ranı yüzde seksen beş
sınırlamak zorunda
ograma çıkmam, bana

üzere başta üniversite-
verilmelidir sorusuna
de sizlerle paylaşmak

ve bazı ilçe merkezleri
) başkenti Lefkoşa'da,
çekleştirilecek Öğrenci
850 öğrenci girecektir.
rden yaklaşık 300 bin
ı'na bağlı emniyet ve
n de anlaşılacağı üzere
esai için görevli olarak
dan sonraki dönemini
na taşırmadan boş test
et edecektir. İşin içine
nav günü ülke olarak
adrenalinin dinamik
tu hariç, bazı ülkelerin
ülük içinde etkin kılmak

de Uluslararası İlişkiler
litikasıdan kesinlikle
yunca ÖSS merkezli ve
ısı, beş şıktan bir tanesi
ru cevabı götürdüğü bir
a göre; vakıf, KKTC ve
na 202 bin 379, önlisans
ğrenci alan programlara
te öğrencisi olmayı bu
bir toplumsal tabakanın
mektedir. Bu çerçevede,
yal bilimlerin eğitimi
grandiose elit kitle sosyal
doğruya ulaşmak gibi
mutlak doğru arayışı

olmadığını öğrendiklerinde ilk bocalamayı yaşıyorlar. Çünkü bu öğrenciler için nasıl test kalıpları içine sokulabilir endişesi başlıyor dersler için. Dahası birbirini kıyasıya eleştiren ve noksanlıklarını ortaya koyan teorileri okumak ise bu kafa karışıklığında zaten okumayı sevmeyen bir milletin ahfadı öğrenciye işkence gibi geliyor. Hele analitik bir şekilde yazmak ya da en azından okuduklarını derli toplu bir şekilde sınav kağıdına bir makale şeklinde kompoze etmek ise tam bir cehennem azabı. Öğrenciyi araştırmaya yönlendirmek ise traji-komik bir drama olarak teşekkül ediyor. Üniversite öğrencisi kendisine verilen Bilimsel Araştırma Teknikleri dersinden ziyade, lise ve öncesi öğrenim hayatında hazırladığı dönem ödevlerinden hareketle eline geçirdiği ilk ansiklopediden "kes-yapıştır" taktiğiyle kağıt ve mürekkep israfı yapmayı marifet sanıyor. Zaten tüfeğin icadı ile daha önce bozulan mertlik internet ile iyice bulunmaz Hint kumaşına dönüşüyor. Öğrenci ödev konusunu ilk baktığı arama motorunda bulamadıysa, kütüphanenin yolunu öğrenmemek için pazarlığa bile girmekten imtina etmiyor.

Eleştirdiğimiz test merkezli yaklaşımın üniversite sonrası için de belirleyici olması öğrenciyi okumaktan ve tefekkürden alıkoyuyor. Özellikle üniversite son sınıf öğrencilerimin mezuniyetleri sonrası bürokratik kadrolar için geçmek zorunda oldukları Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) bu öğrencilerin ders seçimini de şekillendirmesinden öte tüm derslere yaklaşımını da etkiliyor. Yaşam gailisinin o kadar baskın hale geldiği ortadadır ki; 2001 ekonomik krizi sonrasında daha kolay iş umudu haline gelen öğretmenlik kadroları ile eğitim fakültelerinin puanı oldukça artmıştır. Bu da anaokulu öğretmeni olmak isterken diplomatlık eğitimi alan öğrenci silsilelerini beraberinde getirmektedir.

Tespit ettiğimiz sorunlara dönük olası çözümlerimiz konusuna gelince şunları söyleyebiliriz: Üniversite sınavının merkezi rolünün düşürülmesi geliyor. Yani merkezi sınav, toplam puanın bir bölümünü oluştursun ve öğrencinin öğrenim hayatı boyunca yaptığı toplumsal katkılar ve başarılar da üniversite puanına eklensin. Böylece öğrencilerimizi daha fazla etkinliğe ve katılıma çekmemiz mümkün olabilir. Ayrıca meslek liselerinin çeşitli katsayı puanlarının oyunlarıyla marjinalleştirileceğine sistemin merkezine oturtulması ve ara insan gücünün pekiştirilmesi en anlamlı yol olarak gözüküyor. Elbette bu önerilerin ilk benim tarafımdan dillendirilmediğinin farkındayım, fakat güneşin altında yeni bir şey yok; ne sorunlar ne de teşhisler açısından. Ayrıca, üniversitelerdeki Uluslararası İlişkiler eğitiminin lisans düzeyinden başlayarak alan ve tematik merkezli uzmanlaşması ve üniversitelerarası koordinasyonun arttırılması yerinde olacaktır.

Özellikle, büyükşehirlerdeki öğrenciler açısından örneğin A üniversitesinin öğrencisi, Kafkasya dersini kendi üniversitesinde alırken Uluslararası Enerji politikaları dersini B üniversitesinde, Rusya Dış Politikasını C üniversitesinde alabilmelidir. Artık bunun için fiziksel mesafe de kat etmesi pek gerekmemekte çünkü üniversiteler internet üzerinden eğitime ağırlık vermelidirler. Sonuç olarak, öğrencileri yazarak öğrenmeye teşvik konusunda öğrenci dergilerinin ve konferanslarının artırılması değerli bilim adamlarının da yetişmesini hızlandıracaktır çünkü *verba volant scripta manent*.

Nuri YURDUSEV: (Deşifre edilemedi.)

Gökhan KOÇER: Sadece Ahmet Han'ın konuştuğu danışmanlık kavramı ve Çağrı Erhan'ın değindiği *think tank*'larla ilgili konuşmak istiyorum. Benim düşünceme göre, Türkiye'de danışmanlık kavramı şöyle düşünülüyor: Belli bir pozisyonda bulunan kişiler, başbakan, dışişleri bakanı ya da şirket sahibi, o danışmanları alarak aslında kendi yaptığı işi veya yapacağı işi, kafasında bir şey var belli, kendi politikası var, onu meşrulaştırmak istiyor. Yani, diyor ki, çok önemli bir şahıs aldım, bu benim danışmanım. Üniversitede de böyle, rektörün danışmanı var, bir de başdanışmanı var. Yine de yapacağını yapıyor. Genel olarak çok anlaşılmadığı ve farklı görüşteki kişileri de alarak olayı meşrulaştırıyor. Danışılan kişiler de danışman oldukları için mutlu olduklarından çok da ses çıkarmıyorlar. Mesela, Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu şu anda başbakanın başdanışmanı, bir de büyükelçi sıfatı aldı. Ama Ahmet Hoca'nın *Stratejik Derinlik* kitabına baktığımızda orada Kıbrıs konusunda aslında çok farklı görüşlere sahip olduğunu görüyoruz. Yani, o görüşlerle Kıbrıs sorununa hükümetin yaklaşımına baktığımızda çok farklı. Dolayısıyla danışmanlık biraz farklı bir durum. Türkiye'de son zamanlarda özellikle hükümetin danışmanları, akademik anlamda değil de, iş alanından.

İkinci olarak, *think tank*'lar konusunda yorum yapmak istiyorum. Büyükelçimiz Turhan Fırat'ın söylediği gibi, *tank* çok da *think* yok. Türkiye'de de aslında böyle bir şey var. Çok ilginç bir örnek var. Rodin'in düşünen adam heykeli var biliyorsunuz. Bu heykelin bir kopyası Amerika'da Columbia Üniversitesi'nin Felsefe bölümünün bahçesinde. Bizde nerede? Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde. Şöyle bir şey çıkıyor ortaya: Düşünme, düşününce sonun bu. *Think tank*'ların Türkiye'de başarılı olduğunu söylememiz zor. Neden? Çünkü, Türkiye'de genel olarak dış politikanın çok değiştirilebileceği düşünülüyor. Böyle kalıplaşmış bir düşünce var. Dış politika

çısından örneğin A
kendi üniversitesinde
3 üniversitesinde, Rusya
dır. Artık bunun için
ekte çünkü üniversiteler
lidirler. Sonuç olarak,
nda öğrenci dergilerinin
bilim adamlarının da
scripta manent.

konuştuğu danışmanlık
ank'larla ilgili konuşmak
de danışmanlık kavramı
ulunan kişiler, başbakan,
nları alarak aslında kendi
var belli, kendi politikası
ki, çok önemli bir şahıs
ede de böyle, rektörün
ne de yapacağını yapıyor.
eki kişileri de alarak olayı
nan oldukları için mutlu
Mesela, Prof. Dr. Ahmet
nı, bir de büyükelçi sıfatı
lik kitabına baktığımızda
görüşlere sahip olduğunu
na hükümetin yaklaşımına
nlık biraz farklı bir durum.
n hükümetin danışmanları,

yorum yapmak istiyorum.
oi, *tank* çok da *think* yok.
Çok ilginç bir örnek var.
orsunuz. Bu heykelin bir
si'nin Felsefe bölümünün
re Sinir Hastalıkları Hasta-
nme, düşününce sorun bu.
u söylememiz zor. Neden?
anın çok değiştirilebileceği
düşünce var. Dış politika

değişmez, çok statik, devlet politikası, derin politika, üst politika, dolayısıyla *think tank*'ların tüm çabasına rağmen değişmeyecektir durum. Bence, Batı'dan biraz farklı olan bir şey, özellikle askeri üretim alanlarında, askeri endüstriyel kompleks dediğimiz şeyin, Türkiye'de özel sektörde olmaması. Çünkü, bizde dış politikada lobicilik yok. Onun için de *think tank*'lar işin içine girdiğinde fazla sonuç alınacak bir yer gibi durmuyor. Orada düşünmekten ziyade niye sorusunun sorulması önemli. Niyetine göre kurulmuş düşünce kuruluşları ya da sivil toplum örgütleri, oradaki sivil'e de özellikle dikkat çekmek istiyorum. Oradaki sivil toplum aslında ne kadar sivil? Bu da ayrı bir tartışma konusu.

Mustafa AYDIN: Süremizin kısıtlı oluşu nedeniyle bu tartışmayı başka bir zaman yapalım.

Birol AKGÜN: Başlığımızdan yola çıkarak, bir şey söylemek istiyorum. Konumuz Türkiye'de Uluslararası İlişkiler eğitimi çalıştayı. Ancak biz şimdiye kadar daha çok Uluslararası İlişkiler çalışmalarının üzerinde durduk, ama "eğitim" kısmıyla ilgili konuşulmadı. Sayın Şule Hocam, Türkiye'de 40 civarında Uluslararası İlişkiler bölümü olduğunu söylediler. Bizim öğrencilerimize karşı da sorumluluklarımız olduğunu düşünüyorum. İşadamlarıyla da konuşabiliriz, medyayla da görüşebiliriz. Bunlar da çok önemli ama daha çok kişisel sorunlar bunlar. Bu camianın bence Uluslararası İlişkiler eğitimi ile öğrencilerini hayata hazırlaması, iş hayatına hazırlanması konusunda da sorumlu olmamız gerektiğine ve bunu da tartışmamız gerektiğine inanıyorum. Mevcut üniversitelerdeki müfredatlarla ilgili de bir çalışmanın mutlaka yapılması gerektiği, durumun tespit edilmesi gerektiğinin bilincinde olmalıyız. Bu çerçevede teorik konulara mı ağırlık verilmeli? Yoksa, öğrenciye iş hayatında nelerle karşılaşacağı konusunda mı bilgi verilmeli mi? Dışişleri Bakanlığı ne istiyor? İş alemi ne istiyor? Örneğin, bazı bölümlerde muhasebe dersi de vardır. Muhasebe dersi Uluslararası İlişkiler bölümlerinde verilmeli mi ya da istatistik verilmeli mi? Bu konularda öğrencilerin de iş aleminin de talepleri belirlenerek, eğitim ve müfredat konusuna daha fazla önem vermemiz gerektiği kanaatindeyim.

Mustafa AYDIN: Teşekkürler. Oktay Tanrısever.

Oktay TANRISEVER: Düşünsel bir sorunun yattığını görüyoruz, teori-pratik ayrımı. Teoriden çoğu zaman doktrinin kastedildiğini, pratik-

tense uygulamanın kastedildiğini görüyoruz. Benim bu konuda bir önerim olacak. Öncelikle, akademi kendi içinde ne yapabilir? Akademi kendi mensupları içinde teoriden ortak bir dille bahsedildiğini görmüyorum. (Deşifre edilemedi.)

Pınar BİLGİN: (Deşifre edilemedi.)

Haluk GÜNUĞUR: Sayın Başkan, ben iki husus üzerinde durmak istiyorum. Birincisi, sevgili Yönet Can Tezel bize Dışişleri Bakanlığı temsilcisi olarak güzel bir sunuş yaptılar. Ben de bu camiada bakanlığın dikey olduğu zamanlarda değil de, yatay olduğu 1976'dan 1983 yılına kadar çalıştım. Konuştuklarını gururla dinledim. Bakanlıkta çalıştığım dönemlerde bakanlık o kadar şeffaf değildi. Hatırlıyorum, ASALA diplomatlarımızı doğruyor ve ben bu konuda bir makale yazmışım, fakat bunu bir türlü yayınlatabilmiyorum. En sonunda Genel Sekreter Kamuran Gürün kendisi onay verdi de, ben yayınlatabildim. Hakikaten, bakanlığın yapısı buydu, ama şimdi yeni mekanizmalar oluşturması fevkalade olumlu. Kapıların sonuna kadar açılması, son derece olumlu. Hakikaten şimdi akademi Dışişleri ile daha yakın ilişkilerde.

Gelelim, sivil toplum ile Çağrı'nın söylediklerine. Şimdi burada bir yanlış anlama mı var, bilemiyorum. Programa baktım, *think tank*'lar yanında bir de sivil toplum örgütleri var. Ben bir sivil toplum derneğinin başkanım, Türkiye-AB Derneği'nin. Bu salonda da dokuz tane benim derneğimin üyesi var. Bu konuda pek de konuşulmadı. Türkiye'de belli bir tanım yok. Sivil toplum dedik mi, içine her türlü kuruluş sokuluyor. Sivil toplum örgütleri, girmek üzere olduğumuz Avrupa Birliği'nde şu anlama geliyor: Sokaktaki insanın özgür iradesiyle üyesi olabileceği kuruluşlar. Bunlar bir tane. O da dernekler, vakıf bile yok, çünkü vakfın yönetimi mütevelli heyetindedir, ömür boyu da öyle kalabilir. Türkiye'de odalar ve borsalar var, DİSK var, bunlar sivil toplum örgütü değil. Bunlar hükümet dışı örgütler, bunları karıştırmamak lazım. Hükümet dışı kuruluşlarla sivil toplum kuruluşları birbirinden farklıdır. Bizim bir sivil toplum örgütü olarak asla ve katiyen ne hükümetle ne yurtdışı ile bağlantımız yok. Kendi kararlarımızı kendimiz üretiriz. Biz bu ayrımı bilim adamları olarak net olarak görelim lütfen. Sivil toplum örgütleri başka bir şeydir, hükümet dışı kuruluşlar başka bir şeydir.

Mustafa AYDIN: Diğer katkıya geçmeden evvel bir şey hatırlatmak istiyorum. Son anda bu konularda konuşacak konuşmacılarımız

benim bu konuda bir
ne yapabilir? Akade-
r dille bahsedildiğini

us üzerinde durmak
ze Dışişleri Bakanlığı
bu camiada bakanlığın
1976'dan 1983 yılına
. Bakanlıkta çalıştığım
Hatırlıyorum, ASALA
bir makale yazmışım,
nunda Genel Sekreter
yınatabildim. Hakika-
mekanizmalar oluşturu-
r açılması, son derece
ha yakın ilişkilerde.

erine. Şimdi burada bir
a baktım, *think tank*'lar
ir sivil toplum derneği-
salonda da dokuz tane
de konuşulmadı. Tür-
dik mi, içine her türlü
mek üzere olduğumuz
raktaki insanın özgür
bir tane. O da dernekler,
elli heyetindedir, ömür
borsalar var, DİSK var,
net dışı örgütler, bunları
la sivil toplum kuruluş-
m örgütü olarak asla ve
nız yok. Kendi kararları-
amları olarak net olarak
bir şeydir, hükümet dışı

vvel bir şey hatırlatmak
şacak konuşmacılarımız

çekildiler, o yüzden sivil toplum kısmı yoktu. Ama verdiğiniz ek bilgi için teşekkür ederiz. Sayın Gün Kut; buyurun.

Gün KUT: Biz uluslararası ilişkiler konusunda bilgi üreten insanlarız. Bu bilgiyi kullanılsın diye üretiyoruz. Yoksa, hepimiz düşünüyoruz, yazarız, kimseye de göstermeyiz. Bizim ürettiğimiz bilgi ya diplomaya dönüşüyor ya da birisinin başka şekilde işine yarıyor. Dışişleri Bakanlığı olabilir, sivil toplum örgütleri olabilir, iş dünyası olabilir, bu bilginin nasıl kullanıldığına bakarak herhangi bir yargıda bulunmak sakıncalıdır diye düşünüyorum. Biz ürettiğimiz bilgiyi ancak kendi değeri açısından yargılayabiliriz. Uluslararası İlişkiler analizi tüketicilere bunun iyisini de vermek mümkündür, kötüsünü de vermek mümkündür. Bizi ilgilendiren başkalarının kullandığı bilgi iyi mi değil mi? Bir kere, bunun asgari standartlarının belirlenmesi lazım. Yönet Can Tezel'in söylediği çok önemli bir şey var: Dışişleri Bakanlığı için bunu söyledi. Bu çok sık duyduğumuz bir şey değil. Onun için meslektaşlarımız arasındaki pek çok kişi de bunları yaptığı zaman yadırgıyoruz. Burada bizden danışmanlık yapmamızı isteyen askerler de olsaydı aynı şeyi söyleyeceklerdi eminim. Bizim onların işini yapmamız gerekmiyor, onların duymak istediklerini söylememiz de gerekmiyor, bizden bizim kendi işimizi yapmamızı istiyorlar. Onların işine karışmamamız gerekiyor, onların kendi işlerini yaparken bizden yararlanmak istediklerini düşünmemiz gerekiyor. Bu, bizim kendi işimizi iyi yapmamızı gerektiriyor.

Gülden ÖZEL: Ben burada TRT'yi temsilen değil, kendi adıma bulunuyorum. Onun için kurum adına değil, bireysel bir yanıt olacak benimki. Medya için getirdiğiniz bütün eleştiriler yalnızca Uluslararası İlişkiler için değil, bütün bilim çevrelerinin getirdiği eleştiriler için de söylenebilir. Ben de sizler gibi eleştiri yapabilirim, hatta daha katı eleştirileri size kameradan yansıyan şekilde değil, kamera arkasından da yapabilirim. Pekçok konuda da haklısınız, size katılıyorum. Medya, basın, radyolar, televizyonlar, hepsinin temelde bir bilgilendirme görevi var. Kamu yayıncılığının temel görevi, dinleyicisini, izleyicisini bilgilendirmektir. Bunu yaparken de, bizim istihdam ettiğimiz Uluslararası İlişkiler uzmanımız yok, Tıp uzmanımız yok, peki ne olacak? O alanın uzmanlarından yararlanmak zorundayız. Bunu yaparken program sorumlusunun, yönetmenin, yapımcının bilgi birikimi konuya yaklaşımı, onun görüş açısı ve başvurabileceği kaynaklara yakınlığı o programda yer alacak unsurları belirleyen unsurlar. Böyle olunca TRT'de de, diğer kanallarda da bazı yanlışlıklar olabiliyor. Bireysel olarak yapabileceğimiz, tıpkı seyirci gibi seçim

yapma hakkımızı kullanmamız. Seçim yapacaksınız. Nerede, nasıl konuşacağınıza siz karar vereceksiniz. Süre de sınırsız değil, üzgünüm. Eğer ne söyleyeceğinizi biliyorsanız, söylersiniz. İlber Ortaylı da o soruya evet ya da hayır diye cevap vermek istemediği için süreyi yarım saat kullanmıştır. Ne söyleyeceğinizi biliyorsanız, söylemek istiyorsanız, süreyi iyi kullanarak beş dakika içinde de istediğiniz mesajı verirsiniz. Ama, biz size muhtacız. Onun için TRT'yi de gönlünüzde ayrı bir yere koyarsanız...

Mustafa AYDIN: Şimdi konuşmacılarımıza gündeme getirilen konulara bir dakika içerisinde cevap vermeleri için söz vermek istiyorum. Buyurun sayın Tezel.

Yönet Can TEZEL: (Konuşmanın ilk kısmı deşifre edilemedi.) Bir grubun orantısız şekilde dış politikaya etkisini ben sağlıklı görmüyorum. İtiraf ediyorum, teori-pratik ilişkisinin sorunlu olduğunu bildiğim için konuyu biraz kaydurdım, akademi-karar vericiler dedim. Bunu bilerek yaptım, kusura bakmayın. Bu tartışmayı da tahmin ettim az çok. Fakat, bir şey var, teori-kuram dışında da bilgi birikimi bakımından pratik hala önemli. Bulgaristan'daki meseleler konusunda Bulgarca bilen, bilgi birikimi olan insanlara ihtiyacımız var. Kuramlar dış politikaya yansıyor mu? Bunu siz daha iyi tartacaksınız. Bakanın ve başbakanın dış politika konuşmalarına bakmanızı tavsiye ederim. O konuşmalarda teorinin emarelerini görecektir misiniz?

Çağrı ERHAN: Ben sadece İlter Hocama bir şey söylemek istiyorum. Çok üzüldüm, çünkü haksızlığa uğradığımı düşünüyorum. Öncelikle, metnin dosya içinde yer almasını eleştiriyorsanız, o organizasyon komitesinin sorumluluğunda. Ben de bir parçasıyım, ama sadece benden ibaret değil, bunu paylaşmak istedim. İkinci olarak, metnin üslubunu eleştiriyorsanız, o benim serbest vezinle kaleme aldığım, akademik değer olarak sunulmayan bir çalışma. Dolayısıyla, böyle bir özgürlüğümün olduğunu/olması gerektiğini düşünüyorum. Bir akademisyen, roman da yazabilir, gazete köşe yazısı da yazabilir. Böyle bir özgürlüğüm olduğunu düşünüyorum. En başa dönersem, belki de şunu kabullenebiliriz: O metin dosya içerisinde olmasa daha iyi olurdu. Ama, ben zaten sunuşumu o metnin üzerine dayandırmadım, apayrı, başka bir sunuş yaptım.

Ahmet HAN: Bir dakikamı iyi kullanmak için Gün Bey'e ve Yönet Bey'e katıldığımı söyleyeyim. Arkasından, sağlam bir teorik perspekti-

caksınız. Nerede, nasıl
sınırsız değil, üzgünüm.
niz. İlber Ortaylı da o
mediği için süreyi yarım
biliyorsanız, söylemek
a içinde de istediğiniz
Onun için TRT'yi de

za gündeme getirilen
neleri için söz vermek

deşifre edilemedi.) Bir
ni ben sağlıklı görmüyo-
runlu olduğunu bildiğim
r vericiler dedim. Bunu
yı da tahmin ettim az çok.
ilgi birikimi bakımından
ler konusunda Bulgarca
ımız var. Kuramlar dış
tartacaksınız. Bakanın ve
nanızı tavsiye ederim. O
isiniz?

şey söylemek istiyorum.
düşünüyorum. Öncelikle,
orsanız, o organizasyon
parçasıyım, ama sadece
im. İkinci olarak, metnin
vezinle kaleme aldığım,
ma. Dolayısıyla, böyle bir
ğini düşünüyorum. Bir
e yazısı da yazabilir. Böyle
n başa dönersem, belki de
de olmasa daha iyi olurdu.
e dayandırmadım, apayrı,

için Gün Bey'e ve Yönet
ağlam bir teorik perspekti-

fin üzerine oturmuş bir paradigmanız yoksa zaten özel sektörün sizden beklediği artı değeri üretmenize imkan yok. Bir kere bunu tespit etmek lazım. Hiç de akli fikri kıt olmayan bu insanlar bir süre sonra kendileri için üretilen bir değer olup olmadığını görebiliyorlar. Artı bir değer görmedikleri gün, sizin teorik paradigmanızı ya da bu noktadaki gelişmişliğinizi sorgulamazlar, ama iş yapabilirliğinizi sorgularlar. Böyle bir kalite eleği var. İkincisi, yapısal bir analiz, 10 dakikaydı bunun üstüne onu kestim. Sadece giriş bölümünde Lancaster Üniver-sitesi'nin araştırmasına atıfta bulunarak, sonuç bölümünde de bunun bireysel bir mesele olduğunu söyleyerek bu yapısal analize değinmeye çalıştım. Bu noktalarda tartışıp uyusabiliriz, ama aslında ters nokta-larda duruyoruz. Bence bu da son derece anlaşılır ve iyi bir şey. Danışmanın görevi hakikaten meşruiyet vermek midir özel sektöre? Benim özel sektörde tanıdığım, yaşadığım ilişki çerçevesinde doğrusu, değil. Siz eğer konumunuzdan eminseniz, hiç de o özel sektör kurulu-şunun patronunun görüşüne uymayan şeyleri rahatlıkla söyleyebiliyor-sunuz. Ben bunları her hafta yaşadığımı söyleyebilirim. Gerçekten ben bir davaya inanıyorsam, ürettiğim bilginin sonunda olumlu olacağına inanıyorsam, eğer benim bir önceki cümlemde söylediğim kişisel görüşüme de uyuyorsa, Kıbrıs'a gitmekte hiçbir sakınca görmüyorum. Kıbrıs'a giden akademisyenin bir pozisyon temsil ettiği gerçeği bariz var, ama bu pozisyonu kendi araştırmasının, okumasının, hayatının, bakışının dürüst bir çıktısıysa istediği platformda savunabilir. Yazı yazdığı zaman da aynı şeyi yapmıyor mu? Aynı şeyi yapıyor. Kamuo-yunda fikir önderi halini alıyorsunuz. Bunu, temsil ettiği özel sektör kuruluşunun temsil ettiği çıkarları güzel güzel temsil edeyim kaygısıyla yapıyorsa, orada bir hata vardır. Bunu ölçebilecek bir sistem yok.